

психофізіологічного стану. На практиці мають місце прояви «Віртуалізма» - спрямованості особи на відхід від реальних життєвих вражень і проблем у віртуальний світ, що створюється інформаційними засобами, і «Авіталізма» - втрати глибинних життєзберігаючих установок особи, тобто зламу психологічних бар'єрів особи, що перешкоджають невмотивованому нанесенню шкоди іншим живим істотам або самому собі (останнє може виявлятися, наприклад, під впливом сприйняття і засвоєння на підсвідомому рівні «розважальних» вбивств, різного роду жорстокостей, якими ґрунтовно заповнений телевізійний екран і які покладені на основу багатьох комп'ютерних ігор).

По оцінках психологів, тільки 15-25% населення здібні критично засвоювати інформацію, а до 75 %, людей володіють підвищеною навіюваністю. Внаслідок цього застосування сучасних засобів і способів масової інформації забезпечує керованість суспільством. На зміну фізичному і економічному насильству прийшло інформаційне насильство: маніпулювання свідомістю людей, вторгнення в їх психіку і внутрішній світ. Одним з побічних ефектів інформатизації стали психологічні і інформаційні війни. Вони несуть серйозну загрозу інформаційній безпеці країни. Психологічна і інформаційна війни є спорідненими і мають достатньо загальних рис. Проте психологічна війна з'явилася раніше, ніж інформаційна. Психологічна війна в широкому сенсі - це боротьба в духовній області в цілому, універсальний спосіб дії на всі елементи суспільної свідомості.

Санаков Дмитро Борисович
завідувач кафедри,
кандидат юридичних наук, доцент

Соломіна Ганна Валеріївна
доцент кафедри
фінансово-економічної безпеки,
кандидат економічних наук

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОФШОРИЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сучасну світову економіку важко уявити без функціонування офшорного бізнесу. Підприємці більшості країн використовують офшорні центри для максимізації прибутку, зменшення податків та захисту власного капіталу, переходячи до тіньового сектору, уповільнюючи економічний розвиток країни, створюючи перепони для трансформаційних процесів, котрі спрямовані на покращення добробуту держави.

Варто зазначити, що сьогодні проблеми діяльності офшорних компаній та комплекс проблем, пов'язаних з виникненням та функціонуванням офшорних зон, є предметом дослідження багатьох дослідників. Питанням впливу офшорних зон на економіку України присвячують свої праці такі науковці, як, Бозуленко О.К., Волкова Ю.О., Полотенко Д.В., Шереметинська О.В., Редзюк Є.В.

Вітчизняний бізнес не є винятком і знаходяться поміж лідерів за кількістю створених офшорних компаній, діяльність яких негативно впливає на державний бюджет та економічне зростання.

Серед основних причин такої ситуації можна виокремити фактори регуляторної політики, в контексті оподаткування діяльності, що також підтверджуються дослідженнями PWC [1], згідно яких Україна займає першу позицію у рейтингу кількості податків, відповідно до Податкового кодексу, нараховується 7 загальнодержавних і 4 місцевих (без урахування військового збору) податків.

Також, можна погодитися з професором Ф. Шнайдером, що ключовим фактором переходу підприємств до тінізації отриманих доходів є саме примусовий характер заходів влади щодо виконання регуляторних норм, а не їх кількість, які все одно, переважно, не виконуються. У своїх роботах він вказує на те, що зростання на один пункт у індексі регуляторної політики (він має п'ять пунктів, де найвищий відповідає найвищому рівню регуляції) призводить до зростання тіньової економіки на 8,1% – у вимірі ВВП на душу населення [2].

Реакцією бізнесу на високий податковий тиск та незахищеність інтересів спостерігається прогресуюча офшоризація бізнесу (перереєстрація прав власності на офшорні компанії). За

період 2007–2018 рр. питома вага підприємств, що контролюються та керуються офшорами, зросла з 26 до 36% (майже третина бізнесу України контролюється через офшори).

Підприємства, кінцеві бенефіціари яких - офшорні юрисдикції, викликають та зумовлюють нестабільності у фінансовій сфері України. У періоди фінансово-економічної нестабільності саме цей сегмент бізнесу формує чітко виражений борговий навіс і, як наслідок, виведення капіталу з країни та переоцінку боргів в іноземній валюті.

Підприємства, які забезпечують свою діяльність з офшорів, застосовують відпрацьований інструментарій переведення фінансових потоків за межі країни, що підтверджується фактом збільшення кількості офшоризованих підприємств з від'ємним власним капіталом (на рівні 25-30%) у періоди фінансово-економічних криз.

Зазначені передумови послаблюють фінансову систему країни – як через скорочення пропозиції капіталу, так і за рахунок уповільнення швидкості його обігу. Отже, офшоризація фінансового сектору створює додаткові ризики для фінансової стабільності у країні, яка стає залежною від рішень тих, хто контролює фінансові потоки офшоризованих груп.

Загальну концепцію офшоризації фінансового сектору України можна представити через парадигму податкової асиметрії шляхом проведення факторного аналізу за визначеним переліком класифікаційних показників, режимом оподаткування, вартістю послуг, що дозволяє згрупувати основні етапи легалізації отриманих доходів через структурування за алгоритмом: початкове спрямування (розміщення) → переміщення та зміна форми (розширення) → легалізація (інтеграція), застосування якого дозволяє здійснювати розмивання бази оподаткування та переміщення отриманих прибутків у низькоподатковій юрисдикції.

Досліджено сегмент офшоризації фінансового сектору (майже 80% інвестицій в Україні проведені через офшорні компанії), відповідно до якого, інвестування в Україну з Кіпру є лідируючим як у фінансовому, так і у відсотковому співвідношенні до загального обсягу інвестицій (станом на 31.12.2018 р. - 8,6 млрд. дол. США або 66,1%). Відбувається поступове збільшення частки альтернативних офшорів, що, в першу чергу стосується Бельгії, Британських і Віргінських островів. За приведеними оцінками експертів [3,4], за останні 15 років з України виведено приблизно 170 млрд. дол. США.

Виходячи з отриманої динаміки, можна стверджувати, що розмір інвестицій в економіку нашої країни прямо залежить від офшорних зон, оскільки на їх основі відбувається діяльність майже 95% потоків інвестицій. З огляду на ці факти, постає питання цивілізованої діяльності офшорних зон та офшорного бізнесу, а також з'являється потреба в удосконаленні механізмів співпраці з офшорними юрисдикціями для України. На нашу думку, для подальшого гармонійного розвитку економіки країни необхідно перейняти досвід високорозвинених країн світу щодо детінізації офшорної діяльності.

Досліджуючи рівень офшоризації у глобальному аспекті та використовуючи метод «дзеркальної статистики» при аналізі вхідних прямих іноземних інвестицій та вихідні інвестиційних потоків, встановлено факт спотворення вітчизняної статистичної звітності. Оскільки зведені дані щодо прямих іноземних інвестицій в Україну, наданої з боку України та з боку країни-інвестора, свідчить про ігнорування майбутнього відтоку капіталу у вигляді доходу на інвестовані кошти, що, у випадку перевищення обсягу інвестицій, відображених країною-джерелом походження капіталу, над обсягом прямих іноземних інвестицій, зазначених як отримані з боку України, які не були відображені у статистичних даних. У той же час, заниження обсягу вихідних прямих іноземних інвестицій з країни-інвестора, порівняно з обсягом прямих іноземних інвестицій, показаних як надходження з даної країни в Україну, може бути свідченням того факту, що кінцеві контролюючі власники підприємства-інвестора, не є резидентами країни, зазначеної як інвестор, тобто спотворюється статистика щодо структури інвестування, що може бути викликано різними причинами.

Для підтвердження концепції, використано методологію, що запропонована Global Financial Integrity [5], вона дозволяє привести усереднені дані про сумарний річний обсяг незаконних фінансових потоків у розрізі п'яти, восьми та десятирічних періодів дослідження, що стало основою для формування рейтингу країн. За результатами проведеного дослідження, України характеризувалась досить значними середніми обсягами незаконних фінансових потоків, порівняно з іншими країнами світу, про що свідчить її перебування на 77 позиції в рейтингу із 143 країн. При цьому, нелегальний вхідний фінансовий потік може формуватися за двома напрямками – переоцінкою експортних рахунків або недооцінкою імпортних.

Аналізуючи отримані розрахунки, можливо сформулювати механізм проведення офшорних операцій, в першому випадку найчастіше відбувається процедура повернення незаконно виведеного раніше капіталу, у той час як в іншому – можливими є тіньові розрахунки

за імпортовані товари, роботи, послуги. Варто звернути особливу увагу на те, що, для України вхідний фінансовий потік формується переважно саме за рахунок недооцінки імпортерських рахунків. Поруч з цим, вихідний фінансовий потік виникає за рахунок дії протилежних операцій – недооцінки експортерських рахунків та переоцінки імпортерських.

Підтвердженням зростання рівня офшоризації є значний зв'язок (зворотня кореляція) між рівнем економічної безпеки та тіньової економіки України, який зумовлює необхідність пошуку новітніх механізмів протидії корупційним схемам виведення коштів.

1. Міжнародна мережа компаній, що пропонує професійні послуги у сфері консалтингу та аудиту "PWC": річний звіт "Сплата податків 2019". URL: www.pwc.com/gx/en/payingtaxes/pdf/pwc_paying_taxes_2019_full_report.pdf?WT.mc_id=CT13-PL1300-DM2-TR2-LS1-ND30-TTA4-CN_payingtaxes-2019-intro-pdf-button.

2. Elgin, C. & Schneider, F. (2013). Shadow Economies in OECD Countries: DGE vs. MIMIC Approaches. www.econ.boun.edu.tr. Retrieved from www.econ.boun.edu.tr/content/wp/EC2013_13.pdf [in English].

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/ivu/ivu_u/ivu0416.html.

4. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України URL: <http://ukrstat.gov.ua>. – Дата звернення: 31.10.2019.

5. Illicit Financial Flows Reports/Global Financial Integrity official web-site. – Access mode: <http://www.gfintegrity.org/reports>

Фісуненко Надія Олександрівна

старший викладач кафедри
аналітичної економіки та менеджменту,
кандидат економічних наук

Ткаченко Павло Ігорович

студент юридичного факультету

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Одне з головних питань стрімкого розвитку підприємств в умовах ринкової економіки є надійна система економічної безпеки суб'єктів господарювання. Структура та діяльність системи економічної безпеки суб'єкта господарювання зобов'язана здійснюватися на підґрунті низки принципів, що характеризують основні напрями для запровадження належних заходів з організації відповідної системи захисту.

У зв'язку з цим постає питання узагальнення та систематизування наявних підходів до визначення принципів економічної безпеки підприємства. Наукові дослідження сутності та принципів економічної безпеки підприємства висвітлені в роботах: Л. Гнилицької, Н.В. Білошкурської, І.В. Болтоненко, Л.О. Корчевська, Б.С. Дуб.

У великому тлумачному словнику сучасної української мови визначено, що «принцип - це основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку; особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось» [7, с. 1125]. Тобто, система повинна створюватись на певних принципах, і система економічної безпеки підприємства також. Оскільки саме принципи є методологічним базисом при розробленні заходів з організації системи економічної безпеки підприємства. На сьогодні вже існують декілька підходів до визначення принципів економічної безпеки підприємства.

Науковці А.Л. Беспалько, А.С. Власков визначили наступні принципи економічної безпеки підприємства: «системність, законність та комплексність; повнота охоплення за рівнями та часом фінансово-господарської діяльності; економічна доцільність» [5, с. 145–147].

В свою чергу науковці Г.Ф. Азаренкова та Я.М. Білокомірової, «до принципів економічної безпеки підприємства відносять принципи: координованості, законності, комплексності, економічності, конфіденційності, компетентності, плановості, і безперервності;» [1, с. 4–5].

Особливої уваги заслуговують дослідження та позиція І.В. Болботенко, яка, спираючись на думку Л.О. Корчевської та полягає у наступному: «принципи організації системи економічної безпеки, систематизує на шість блоків – цільові, структурні, функціональні,